

Vergaderjaar 2007–2008

30 143

Wijziging van het Wetboek van Strafvordering, het Wetboek van Strafrecht en de Wet schadefonds geweldsmisdrijven ter versterking van de positie van het slachtoffer in het strafproces

D

MEMORIE VAN ANTWOORD

Ontvangen 4 juni 2008

Algemeen

Verheugd heb ik ervan kennisgenomen dat de leden van de fracties van het CDA, de PvdA en de VVD de strekking van het wetsvoorstel ten volle onderschrijven; datzelfde geldt voor het belang van de verdere uitvoering van het slachtofferbeleid. Graag ga ik op de vragen en opmerkingen van de leden van deze fracties hieronder nader in. Voorzover niet nader aangegeven hebben alle artikelen betrekking op het Wetboek van Strafvordering.

Onschuldpresumptie op de helling?

De leden van de **VVD**-fractie vragen zich af of het toekennen van expliciete rechten aan het slachtoffer er niet toe leidt dat dit gevolg heeft voor de onschuldpresumptie van de verdachte, omdat deze door het slachtoffer veeleer meteen als dader wordt aangemerkt dan als verdachte. Deze leden signaleren terecht dat de toekenning van rechten aan het slachtoffer gevolgen kan hebben voor de rechtspositie van de verdachte. Het is begrijpelijk dat het slachtoffer in de praktijk de procedurele consequenties van de onschuldpresumptie niet altijd in volle omvang overziet en in acht neemt. Dat behoeft in het bijzonder niet het geval te zijn in dat deel van de strafrechtelijke procedure waarin zijn vordering als benadeelde partij (eiser) tegen de verdachte (gedaagde) wordt behandeld. Veelal bestaat bij het slachtoffer geen twijfel dat zijn schade door de verdachte is veroorzaakt en dat deze deswege door die veroorzaker, tevens dader, moet worden voldaan. Uit het EVRM en de uitleg die het EHRM aan de onschuldpresumptie heeft gegeven, kan echter niet worden afgeleid dat aan deze eis ook door het slachtoffer moet worden voldaan. Zij geldt niettemin onverkort voor politie en justitie bij de behandeling van de strafzaak tegen de verdachte. Ook de beoordeling en berechting van de strafzaak zijn ten principale opgedragen aan de rechter, die daarbij eveneens is gebonden aan de eisen van het EVRM op het gebied van de onschuldpresumptie. De omstandigheid dat ook hij gehouden is tot een respectvolle bejegening van het slachtoffer brengt geen verandering in het karakter van de strafrechtelijke procedure tegen de verdachte die een zelfstandige, onpartijdige en onafhankelijke beoordeling van de rechter

vergt. Ten slotte moet de rechter ook in het kader van de bewaking van de orde in de rechtszaal erop toezien dat de bejegening van procesdeelnemers onderling voldoet aan eisen van betamelijkheid. In het geval dat hij meent dat daarbij grenzen worden overschreden kan hij daadwerkelijk ingrijpen en daartoe de nodige bevelen geven.

Inzage en verstrekking van processtukken

De leden van de **CDA**-fractie hebben er kennis van genomen dat het verstrekken van kopieën van processtukken uit het dossier van de verdachte aan het slachtoffer veelal de praktijk is en dat artikel 51b voorziet in een nadere regeling bij AMvB. Zij merken op dat het onder omstandigheden gewenst kan zijn slechts inzage in gegevens te geven zonder een kopie te verstrekken en vragen zich in dit verband af of het gelet op de tekst van de wet mogelijk is om bij AMvB te bepalen dat ten aanzien van bepaalde stukken of gegevens geen kopie wordt meegegeven en slechts inzage wordt geboden.

Met de voorgestelde bepaling van artikel 51b wordt inderdaad de huidige praktijk voortgezet die is gebaseerd op artikel 51d, dat aan de benadeelde partij een recht toekent op het kennisnemen van de processtukken waarbij zij belang heeft. Dit recht op kennisneming kan in het stadium van het voorbereidende onderzoek worden beperkt door de officier van justitie en daarna door de rechter in het belang van het onderzoek, het belang van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, de opsporing en vervolging van strafbare feiten of op zwaarwichtige gronden aan het algemeen belang ontleend. Het slachtoffer dat geen vordering tot schadevergoeding heeft ingediend of de indiening daarvan overweegt, kan op grond van artikel 39f, eerste lid, sub f, van de Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens (hierna WJSG) verzoeken om kennisneming van de gegevens uit het dossier van de verdachte. Dit is uitgewerkt in de aanwijzing van het College van procureurs-generaal over de uitvoering van de WJSG (Staatscourant 2004, 223). Ook hierin bestaat reeds een langdurige praktijk, waarbij slachtoffers als regel een afschrift kunnen krijgen van het procesverbaal dat tegen de verdachte is opgemaakt.

Uit de praktijk is niet gebleken dat het verstrekken van afschriften aan het slachtoffer of de benadeelde partij tot een ander gebruik heeft geleid dan voor het doel waarvoor deze zijn verstrekt. Ik zie dan ook geen aanleiding over te gaan tot een nadere beperking van het recht op kennisneming en verstrekking. Ik wijs er voorts op dat de desbetreffende bepaling in het Kaderbesluit van 15 maart 2001 inzake de status van het slachtoffer in de strafprocedure van de EU (artikel 4) daar ook in zijn algemeenheid niet van uit gaat.

Ook achten deze leden het gewenst dat het gebruik van gegevens waarin inzage is verleend of die zijn verstrekt aan beperkingen kan worden gebonden. Zij informeren naar de mogelijkheid om bij AMvB nadere clausulering van het gebruik van die verstrekte gegevens aan te brengen en mijn eventuele bereidheid tot het opnemen van een dergelijke clausulering.

Zoals reeds volgt uit mijn hiervoor gegeven uiteenzetting, meen ik dat de bestaande regelingen: de WJSG en de Wet bescherming persoonsgegevens, voldoende zijn om te kunnen optreden tegen slachtoffers die van aan hun verstrekte gegevens gebruik maken voor een ander doel dan waarvoor zij zijn verstrekt. Ik wijs er voorts op dat van misbruik onder het huidige verstrekkingenregime niet is gebleken. Ik ben bereid mij indien dit wetsvoorstel tot wet wordt verheven, nog voor de inwerkingtreding met

het openbaar ministerie te verstaan over de wenselijkheid van nadere bepalingen terzake.

De leden van de **PvdA**-fractie vragen naar de mogelijkheid van het slachtoffer om te opponeren tegen een beslissing van de officier van justitie om inzage of kennisneming te weigeren.

Op grond van het voorgestelde artikel 51b, vierde lid, kan het slachtoffer aan wie de kennisneming van bepaalde processtukken is geweigerd, een bezwaarschrift indienen bij het gerecht waarbij de zaak aanhangig is. Het openbaar ministerie heeft dan reeds ingevolge dit artikel zijn beslissing schriftelijk kenbaar gemaakt waarbij hij een der weigeringsgronden genoemd in artikel 51b, derde lid, zal hebben ingeroepen. Op grond van artikel 446 is inderdaad, zoals deze leden veronderstellen, tegen deze beschikking van de raadkamer geen hoger beroep mogelijk. Het staat het slachtoffer evenwel vrij om zijn verzoek bij de rechter op de terechtzitting te herhalen. Uit het door deze leden bedoelde hierboven genoemde EU-Kaderbesluit kan niet worden afgeleid dat het hier een absoluut recht betreft en evenmin dat er tegen een beslissing tot gedeeltelijke weigering in het vooronderzoek of tijdens het eindonderzoek afzonderlijk beroep moet worden opengesteld.

Deze leden merken op dat artikel 51b de officier van justitie als tot weigering van kennisneming bevoegde instantie noemt en vragen of deze bevoegdheid ook toekomt aan de advocaat-generaal tijdens de behandeling van de zaak in hoger beroep. Zij vragen voorts naar de procedure die terzake zou moeten volgen.

Uit de plaatsing van dit artikel in het Eerste Boek kan worden afgeleid dat de rechten van het slachtoffer zowel in eerste als in de tweede aanleg kunnen worden uitgeoefend, tenzij de wet uitdrukkelijk anders bepaalt. Dat geldt bijvoorbeeld voor de regel dat voeging van de vordering van de benadeelde partij niet pas in tweede aanleg kan plaatsvinden. Voor dat doel heeft inzage van de stukken weinig zin. Wel kan het slachtoffer besluiten pas in tweede aanleg aanspraak te maken op de uitoefening van zijn spreekrecht, als gevolg waarvan hij alsnog behoefte kan hebben aan kennisneming van de stukken. Hij wordt daartoe op grond van artikel 414, derde lid, nadat hij zijn voornemen schriftelijk aan de advocaat-generaal kenbaar heeft gemaakt, voor de terechtzitting in hoger beroep opgeroepen. Voorafgaand kan hij van zijn recht op kennisneming van de stukken op de voet van artikel 51b kennisnemen. Aan de advocaat-generaal komt in gelijke zin de mogelijkheid van beperking van de kennisneming toe, met een beroep op de raadkamer bij het hof voor het slachtoffer en een mogelijkheid van een herhaald verzoek van het slachtoffer aan het gerechtshof tijdens de behandeling op de terechtzitting in hoger beroep.

De leden van de **VVD**-fractie informeren naar wat er gebeurt met de gegevens en informatie die het slachtoffer heeft ontvangen, vooral in het geval dat het privacygevoelige informatie betreft.

Aan het gebruik van de gegevens die op grond van deze regeling aan het slachtoffer zijn verstrekt, zijn in dit kader behalve het doel van de verstrekking geen nadere voorwaarden gesteld. Het slachtoffer kan deze stukken dus rechtmatig onder zich houden en met het oog op het doel van de verstrekking gebruiken. Als het slachtoffer besluit daar een ander gebruik van te maken, kan de gewezen verdachte of veroordeelde die in dit gebruik een onrechtmatige daad jegens hem ziet, het slachtoffer aansprakelijk stellen. De civiele rechter zal inderdaad, zoals deze leden al verwachten, bij zijn oordeel betrekken wat het oordeel van de strafrechter is geweest met betrekking tot de gegrondheid van de aantijgingen tegen de gewezen verdachte of veroordeelde, en hoe dit zich verhoudt tot het gebruik dat van de stukken is gemaakt gelet op het doel waarvoor zij zijn verstrekt. Ik verwijs voorts naar mijn hierboven gegeven antwoord op

vragen van de leden van de CDA-fractie over een mogelijke beperking van de wijze van verstrekking van de gegevens.

Spreekrecht voor slachtoffers en nabestaanden

De leden van de CDA-fractie vragen naar de kwalitatieve en kwantitatieve analyses over het functioneren van het spreekrecht voor slachtoffers en nabestaanden sinds de inwerkingtreding van de genoemde initiatiefwet. In 2006 is door het Willem Pompe Instituut voor Strafrechtswetenschappen van de Universiteit Utrecht in opdracht van het WODC van mijn ministerie het onderzoek naar de Evaluatie implementatie schriftelijke slachtoffer-verklaring gereed gekomen. Het onderzoek is bij brief van 5 oktober 2006 met mijn standpunt en de daaruit voortvloeiende consequenties voor het slachtofferbeleid aan de Tweede Kamer toegezonden (Kamerstukken II 2004/05, 27 213, nr. 12). Thans is een evaluatieonderzoek naar de invoering en werking van het spreekrecht in het Wetboek van Strafvordering in voorbereiding, dat naar verwachting in het voorjaar van 2010 gereed zal komen. De door deze leden genoemde punten zullen daarbij worden betrokken. Ik zal de Tweede Kamer over de uitkomst van de evaluatie berichten.

Voorziening voor comateuze slachtoffers?

De leden van de VVD-fractie vragen zich af op welke wijze de belangen van het slachtoffer kunnen worden behartigd wanneer het slachtoffer in coma is en derhalve niet in staat om zijn rechten als slachtoffer geldend te maken. Zij verwijzen naar artikel 51d van het wetsvoorstel dat bepaalt dat de artikelen 51a tot en met 51c van overeenkomstige toepassing zijn op de nabestaanden, bedoeld in artikel 51e, tweede lid, en op de personen, bedoeld in artikel 51f, tweede lid. Deze leden stellen dat vertegenwoordiging in deze situatie ook niet in aanmerking lijkt te komen, aangezien het comateuze slachtoffer niet in staat is een volmacht te verstrekken.

Het wetsvoorstel voorziet niet in een afzonderlijke regeling voor het behartigen van de belangen van slachtoffers die in een comateuze toestand zijn geraakt. Volgens de regels van het burgerlijk recht zijn er voldoende mogelijkheden voor het waarnemen van de belangen van personen die tevoren geen bijzondere voorzieningen hebben getroffen voor het geval zij daartoe plotseling als gevolg van een ongeval of van een strafbaar feit niet in staat zijn. Ten aanzien van minderjarige slachtoffers zijn in ieder geval de ouders of voogden als wettelijk vertegenwoordiger bevoegd zonder volmacht schadevergoeding te vorderen en te dien einde inzage te nemen in de processtukken. Het spreekrecht is strikt genomen persoonsgebonden en kan niet worden overgedragen, maar de praktijk laat zien dat rechters daarop in concrete zaken wegens bijzondere omstandigheden wel uitzonderingen toelaatbaar achten.

In het geval dat geen wettelijk vertegenwoordiger aanwezig is en de belangen van het comateuze slachtoffer zo zwaar wegen dat zonder uitstel optreden noodzakelijk is, kan een zorginstelling of het OM gebruik maken van artikel 451, tweede lid, Boek I BW, teneinde een mentor te doen aanwijzen.

Procesvoering

De leden van de CDA-fractie merken op dat in de eerdere fase van de behandeling praktische bezwaren dezerzijds tegen de invoering van een verschijningsplicht voor wettelijke vertegenwoordigers van minderjarige verdachten zijn geuit. Inmiddels is bij amendement een dergelijke verschijningsplicht opgenomen in het voorstel en deze leden vragen naar mijn waardering hiervan. Het zal deze leden niet verrassen dat de door de

organen van de strafrechtspleging geuite logistieke bedenkingen ten aanzien van het appointeren van een zitting voor alle betrokken procesdeelnemers nog niet zijn weggenomen. Bij de voorbereiding van de invoering van het wetsvoorstel, die thans in afwachting van eventuele aanvaarding van het wetsvoorstel in gang is gezet, zal hiervoor een oplossing moeten worden gevonden. Het College van procureurs-generaal en de Raad voor de rechtspraak zullen de desbetreffende parketten en gerechten hierop attenderen. Onder verantwoordelijkheid van het College van procureurs-generaal is thans een project gestart waarin de werkwijze van het openbaar ministerie ten behoeve van slachtoffers wordt beschreven en duidelijker gestructureerd. Ik zal deze instanties vragen of zij de uitvoering en de gevolgen van deze regeling willen bijhouden, mede gelet op het effect op de uitvoering van andere onderdelen van mijn beleid, zoals het verkorten van de doorlooptijden in jeugdzaken en het lik-op-stukbeleid. Op deze wijze kan inzicht worden verkregen in de wijze waarop het opnemen van deze verplichting en de uitvoering in de praktijk een verbetering voor het slachtoffer teweeg brengt. Ouders en vertegenwoordigers die weten dat de minderjarige voor wie zij verantwoordelijk zijn, wordt berecht maar om enige reden afzien van verschijnen, zullen in het algemeen meer nodig hebben voor beïnvloeding van de gedragsproblematiek van de jeugdige dan het met de sterke arm afdwingen van hun aanwezigheid op de terechtzitting. Thans kan nog niet worden geschat, zoals deze leden verzoeken, wat gemiddeld de gevolgen van deze plicht voor de doorlooptijd van het proces zullen zijn. Ik hoop u daarover voor het eind van dit jaar nader te kunnen berichten.

De leden van de **PvdA**-fractie hebben vragen over de grondslag van de met bevel tot medebrenging verzwaarde verschijningsplicht van de ouders (artikel 496).

Ik heb mij eerder op het standpunt gesteld dat de huidige bepaling van artikel 496, waarin de noodzaak van aanwezigheid van de ouders op de terechtzitting ter beoordeling van de rechter staat, voldoende is ook vanuit het belang van de oordeelsvorming door de rechter en vanuit een oogpunt van een eerlijk proces. Met de verschijningsplicht is beoogd het besef van ouderlijke verantwoordelijkheid voor de minderjarige aan te scherpen; voorts worden de belangen van de minderjarige in rechte behartigd door zijn raadsman. Aan de aanwezigheid van de ouders van de minderjarige kan deze tijdens zijn berechting wellicht steun ontnemen; de ouders worden op grond van artikel 496, tweede lid, ook in de gelegenheid gesteld opmerkingen te maken ter verdediging van de minderjarige verdachte. Een concreet belang van het slachtoffer bij de aanwezigheid van de ouders van de verdachte is niet zonder meer aanwezig te achten. Zij kunnen immers in strafrechtelijke zin niet voor de gedragingen van de verdachte aansprakelijk worden gesteld. Bij brief van 17 december 2008 (Kamerstukken II 2007/08, 30 143, nr. 27) heb ik voorts te kennen gegeven dat ik meen dat het als regel bevelen van de medebrenging van de ouders van een minderjarige verdachte een zeer zwaar middel is en eigenlijk het bestek van de onderhavige regeling te buiten gaat.

Deze leden merken op dat bij een van een ernstig delict verdachte minderjarige straks drie partijen met drie verschillende belangen de arena van de strafprocedure betreden, namelijk het slachtoffer met mogelijk een raadsman, de minderjarige verdachte met raadsman en zijn of haar ouders (moeder en/of vader) die vanwege een dreigende aansprakelijkheid mogelijk ook een raadsman in de arm hebben genomen. De opmerking van deze leden is terecht en kan nog worden aangevuld met de kanttekening dat in de gevallen waarin de verdachte dan wel diens ouders of het slachtoffer de Nederlandse taal onvoldoende beheersen of verstaan tevens voor de oproeping van een of meer tolken zal moeten worden gezorgd. In dit licht bestaat inderdaad de kans dat de kwestie

waar het bij dit geding toch vooral om gaat, de berechting van een van misdrijf verdachte jeugdige, wordt belast met een aantal procedurele belemmeringen die gemakkelijk tot uitstel kunnen leiden.

Deze leden willen weten of de verschijningsplicht alleen van toepassing is op in Nederland woonachtige ouders of ook op ouders die in het buitenland, bijvoorbeeld in een andere EG-lidstaat, verblijven.

De bestaande rechtshulpverdragen bepalen op welke wijze gerechtelijke mededelingen kunnen worden gedaan aan personen die in het buitenland verblijven. Zij kennen voorts bepalingen op grond van welke het horen van een getuige op bevel van een rechter kan worden verzocht of de uitlevering van een verdachte kan worden gevraagd. Het afdwingen van de aanwezigheid door middel van een bevel tot vrijheidsbeneming en overbrenging van andere personen die in het buitenland verblijven, is evenwel niet mogelijk.

Deze leden vragen zich af of de lezing dat de rechter bij niet-verschijnen van de ouders kan kiezen om de behandeling uit te stellen en de medebrenging van de ouders te gelasten (leden 2 en 3), of daarvan af te zien en het onderzoek voort te zetten (lid 4) de juiste is.

Uit de toelichting op het gewijzigd amendement nr. 11 blijkt dat het de bedoeling van de indieners is om te bepalen dat voor minderjarige verdachten van misdrijf geldt dat bij gebleken afwezigheid van hun ouders, altijd aanhouding van de zaak plaatsvindt en dat een bevel tot medebrenging van die ouders wordt gegeven. De uitzonderingen op deze hoofdregel zijn de gevallen waarin reeds aanstonds een uitspraak in de zin van artikel 349, eerste lid, wordt gedaan (er is dan nog geen materiële einduitspraak) en de gevallen waarin de woon- of verblijfplaats van de ouders onbekend is of waarin sprake is van een bijzondere omstandigheid (artikel 496, tweede lid).

In de zaken met betrekking tot minderjarige verdachten van overtreding geldt dat aan de rechter wordt overgelaten om te bepalen of hij de aanwezigheid van niet verschenen ouders wenselijk acht en te dien einde hun medebrenging beveelt (artikel 496, derde lid). Pas als de ouders ten tweeden male niet ter terechtzitting verschijnen, kan het onderzoek op de terechtzitting worden voortgezet, tenzij de rechter alsnog medebrenging gelast (artikel 496, vierde lid).

Zij vragen voorts naar de positie van het (wél verschenen) slachtoffer, dat de ouders mogelijk mede aansprakelijk wil stellen of dat graag van deze zaak af wil om verder te kunnen met zijn leven en of met zijn opvatting terzake rekening wordt gehouden.

Gebruikelijk is dat de rechter die een beslissing tot aanhouding neemt daaraan voorafgaand de aanwezige procesdeelnemers in de gelegenheid stelt hun opvatting over de wenselijkheid van uitstel kenbaar te maken. In dit kader kan het slachtoffer zijn mening ter kennis van de rechter brengen, die dit gegeven bij zijn beslissing over aanhouding van de zaak zal betrekken.

Deze leden zagen graag één of meer voorbeelden van een «bijzondere omstandigheid» als bedoeld in het beoogde tweede lid.

Te denken valt aan gevallen waarin de ouders in het buitenland verblijven of, zoals deze leden opperen, het geval dat de desbetreffende ouder gedetineerd is. Met het amendement is beoogd te verzekeren dat de betrokken ouder doordrongen wordt van de ernst van het gepleegde feit en van de noodzaak van het treffen van opvoedende maatregelen. Bij de door deze leden bedoelde gevallen moet worden aangetekend dat de gedetineerde ouder die tot dit besef komt, feitelijk niet in de gelegenheid zal zijn de gewenste gedragsverandering van de minderjarige verdachte te bewerkstelligen. Datzelfde geldt voor de ouders die in het buitenland verblijven,

terwijl de betrokken minderjarige in Nederland woont en hier wordt berecht. Ten slotte valt nog aan een bijzondere omstandigheid te denken in de gevallen waarin de ouders juridisch nog wel de ouderlijke macht hebben, maar met de minderjarige geen of een slechte relatie hebben. Veelal verblijft de minderjarige dan reeds geruime tijd elders (bij familieleden of bekenden).

Deze leden willen weten of het in die gevallen niet economischer is om de zaak wél meteen af te doen en het niet op een ten tweede male niet-verschijnen te laten aankomen. Zij stellen dat de tekst van de bepaling daarop niet is toegesneden omdat de bevoegdheid om af te zien alleen lijkt terug te slaan op het bevel medebrenging en niet op het al dan niet aanhouden van de behandeling.

Met deze leden ben ik van oordeel dat hun lezing van dit onderdeel voor de hand ligt. In de praktijk zal het niet altijd eenvoudig zijn te voorzien of de opgeroepen ouders ter zitting zullen verschijnen; veelal zal de reden van verhindering pas na de aanvang van de terechtzitting blijken. Dan zal de rechter een beslissing moeten nemen over de voortgang van de zaak. In het geval dat alle overige procesdeelnemers aanwezig zijn, terwijl evident is dat het gelasten van de medebrenging niet mogelijk is (verblijf in het buitenland), is het denkbaar dat de zitting aanstonds wordt voortgezet. Als het slachtoffer niet aanwezig is of de verdediging nog niet gereed is, zal de zaak moeten worden aangehouden.

Het is thans nog niet duidelijk hoe deze nieuwe voorschriften zich verhouden tot de uitvoering van het beleid tot toepassing van een lik-op-stuk benadering bij jeugdige daders, maar erkend moet worden is dat zij de procedure niet zullen versnellen.

Voorschotregeling schadevergoeding

De leden van de **CDA**-fractie constateren terecht dat bij amendement (nr. 24) een voorschotregeling is opgenomen voor slachtoffers, die verder gaat dan de door de nota van wijziging voorgestelde regeling (nr. 22). In dit licht vernemen zij graag of en hoe ik gebruik zal maken van de in de desbetreffende bepaling genoemde mogelijkheden tot nadere regeling bij AMvB.

Het is mijn voornemen om in de amvb op te nemen dat de mogelijkheid van een voorschotregeling vooralsnog wordt beperkt tot de tenuitvoerlegging van schadevergoedingsmaatregelen opgelegd bij zeden- en geweldsmisdrijven. Dit is in overeenstemming met de nu beschikbare financiële dekking binnen de Justitiebegroting aanwezig. Verder is bij de voorbereiding van de implementatie van dit onderdeel gebleken dat nog enkele uitvoeringsproblemen te verwachten zijn. Deze vloeien voort uit de verruiming van de mogelijkheden voor het indienen van een schadevergoeding, gecombineerd met de mogelijkheid van het toekennen van een voorschot als de veroordeelde in gebreke blijft tijdig te betalen. Slachtoffers zullen minder dan nu het geval is, bereid zijn rekening te houden met de inkomenspositie van de veroordeelde, omdat zij weten dat de staat de opgelegde schadevergoeding zal voorschieten. Voorts zal naar verwachting de mogelijkheid van het toekennen van schadevergoeding en het opleggen van een schadevergoedingsmaatregel in ad informandum gevoegde zaken, eveneens gecombineerd met de voorschotregeling op termijn leiden tot een aanzienlijke groei van ten uitvoer te leggen schadevergoedingsmaatregelen bij minder vermogende veroordeelden, die de staat uiteindelijk niet op hen zal kunnen verhalen.

Bij nota van wijziging inzake het wetsvoorstel tot partiële wijziging van het Wetboek van Strafrecht, Wetboek van Strafvordering en enkele aanverwante wetten in verband met rechtsontwikkelingen, internationale verplichtingen en geconstateerde wetstechnische gebreken en leemten

(Kamerstukken II 2007/08, 31 391, nr. 5) heb ik enkele voorstellen met het oog op nadere afgrenzing gedaan (overgangsrecht en inningskosten). Ik zie de voorschotregeling voornamelijk als een mogelijkheid om slachtoffers van ernstige delicten tegemoet te komen indien de schadevergoeding die door de dader aan hen moet worden betaald niet tijdig wordt voldaan. Ik verwijs naar de discussies omtrent de oprichting van het Schadefonds geweldsmisdrijven (hierna SGM), waarbij eveneens uitgangspunt was dat de voorziening van het schadefonds niet in de plaats komt van de (civielrechtelijke) aansprakelijkheid van de dader, maar een complementaire (vangnet)voorziening biedt. Het is de verantwoordelijkheid van de overheid om te voorkomen dat personen die slachtoffer zijn van een ernstig geweldsmisdrijf de schade die zij ten gevolge daarvan hebben geleden, geheel alleen moeten dragen. De gedachte van solidariteit met personen die ernstige gevolgen hebben ondervonden van schokkende en ingrijpende gebeurtenissen die aan hen niet kunnen worden toegerekend, ligt ten grondslag aan de instelling van het Schadefonds. Die solidariteit komt in brede zin aan de orde als gebleken is dat geen dader kan worden opgespoord of veroordeeld, dan wel in de gevallen waarin de veroordeelde kennelijk niet in staat is aan zijn verplichting tot schadevergoeding te voldoen. Zoals deze leden terecht aangeven, is een beginsel van civiel recht dat ieder zijn eigen schade draagt. Op dit beginsel zijn evenwel belangrijke uitzonderingen gemaakt in de gevallen waarin het onwenselijk en onnodig hard zou zijn om dit beginsel altijd strikt door te voeren. Ik noem in het bijzonder de gevolgen van natuur- en andere rampen en de gevolgen van ernstige strafbare feiten door het hierboven genoemde SGM. Met betrekking tot de verhouding van deze regeling tot het verzekeringsrecht, waarnaar deze leden eveneens vragen, merk ik op dat burgers zich met het oog op bepaalde risico's (brand, inbraak, zaakschade) kunnen verzekeren, maar dat de overheid het hebben van een dergelijke verzekering slechts kan stimuleren en niet verplicht stellen. Dat geldt niet voor de verplichte ziektekostenverzekering, op grond waarvan slachtoffers voor de ziektekosten van letsel als gevolg van misdrijf aanspraak kunnen maken op vergoeding. Als regel geldt evenwel dat opzettelijk toegebrachte schade door de verzekeraar van het slachtoffer verhaald kan worden op de dader.

Verschillen in de huidige praktijk tussen de arrondissementen

De leden van de **VVD**-fractie wijzen op de verschillen in de praktijk met betrekking tot schadebemiddeling bij politie en OM en de behandeling van de vordering van de benadeelde partij, toepassing, zoals neergelegd in het WODC rapport van juli 2007 «De praktijk van schadevergoeding voor slachtoffers van misdrijven» van S. van Wingerden, M. Moerings en J. van Wilsem. Deze leden vragen zich af of met het voorliggende wetsvoorstel dergelijke verschillen tot het verleden zullen gaan behoren. Het was aanvankelijk niet mijn bedoeling dat dit wetsvoorstel een grote verandering teweeg zou brengen in de bestaande praktijk en werkwijzen op het terrein van de schadevergoeding aan slachtoffers van misdrijf. Daarin is verandering gekomen door de toevoeging van de voorschotregeling, het aanvaarden van amendement nr. 16 over de aanpassing van het criterium voor behandeling van de vordering van de benadeelde partij in artikel 361, en van het amendement nr. 12, waarin de toekenning van schadevergoeding bij ad informandum gevoegde feiten is opgenomen en van het amendement nr. 26, dat strekt tot uitbreiding van de civielrechtelijke aansprakelijkheid van ouders voor schade toegebracht als gevolg van een strafbaar feit door kinderen beneden de veertien jaar. In het kader van de uitvoering van de beleidsnota «Slachtoffer centraal» zal hieraan verder aandacht worden besteed. De verbetering van de uitvoering van de schaderegelingen, beslissingen op vorderingen tot schadevergoeding en de tenuitvoerlegging van schadevergoedingsmaatregelen, maken hiervan

al onderdeel uit. Het behoort inderdaad tot mijn verantwoordelijkheid, zoals deze leden terecht opmerken, maatregelen te treffen om juist ten aanzien van de hier genoemde punten te waarborgen dat de rechten van slachtoffers zoveel mogelijk gelijkelijk worden veilig gesteld.

Evolutie strafproces

Met belangstelling heb ik kennisgenomen van de beschouwingen van de leden van de **CDA**-fractie over de ontwikkeling van het strafproces. Zij onderschrijven mijn eerdere uitgangspunt dat de versterking van de positie van het slachtoffer in het strafproces niet zo ver strekt dat daardoor verandering wordt gebracht in elementaire systeemkenmerken van het Nederlandse strafprocesrecht, zoals het vervolgingsmonopolie dat aan het OM is toegekend. Doel van het strafproces is het geven van een adequate justitiële reactie op het strafbaar feit (zowel ten aanzien van de verdachte als het slachtoffer) en niet de in een veel bredere context te plaatsen oplossing van een maatschappelijk conflict tussen dader en slachtoffer. In het Algemeen kader voor de herziening van het Wetboek van Strafvordering (Kamerstukken II 2003/04, 29 271, nrs. 1 en 3) en daaropvolgende stukken is deze keuze gehandhaafd. Ook uit de grote studie naar de grondslagen van de strafvordering die is verricht door de hoogleraren Groenhuijsen en Knigge, en waarop de herzieningsoperatie van het Wetboek van Strafvordering mede is gebaseerd, komt de conclusie naar voren dat hun voorstellen geen aanleiding geven tot een fundamentele stelselwijziging in de zin van een totaal andere wijze van procesvoering. Dat geldt nog in sterkere mate voor het onderzoek op de terechtzitting; ten aanzien van het voorbereidende onderzoek doen zij voorstellen voor de herstructurering van het voorbereidende onderzoek. Bij brief van 27 februari jl. heb ik aangegeven hoe ik voornemens ben dit nader uit te werken (Kamerstukken II 2007/08, 29 271, nr. 7).

De leden van de CDA-fractie constateren dat burgers in het kader van de opsporing en berechting van strafbare feiten uiteenlopende rollen kunnen vervullen, soms cumulatief en dat ik daarop in de toelichting in het kader van dit voorstel nader ben ingegaan. De leden van de CDA-fractie zijn geïnteresseerd in mijn opvatting over een mogelijk actieve rol van burgers bij de opsporing van misdrijven en verdachten.

Ik stel voorop dat van belang is dat burgers die slachtoffer zijn van een strafbaar feit of daarvan getuige zijn zo veel mogelijk aangifte doen bij de politie. Het is noodzakelijk dat politie en justitie op deze manier een juist beeld krijgen van de omvang van de criminaliteit. Dit geldt te meer voor de terreinen waar de politie niet actief kan opsporen, omdat zij daartoe geen directe toegang heeft. Te denken valt aan criminaliteit binnen het bedrijfsleven of huiselijk geweld. Samen met mijn ambtgenote van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties stimuleer ik de verbetering van de afhandeling van aangiften door de politie, ook in de gevallen waarin betrokkenen beducht zijn voor represailles. Voorts werken de overheid en het bedrijfsleven samen in diverse vormen van Publiek Private Samenwerking, bijvoorbeeld bij de bestrijding van fietsendiefstal en winkelcriminaliteit.

Financiële consequenties

De leden van de **PvdA**-fractie merken op dat uit het wetsvoorstel meer kosten voor de rechtsbijstand voortvloeien, vooral in de gevallen waarin zowel de (minderjarige) verdachte, diens ouders en het slachtoffer op de terechtzitting verschijnen. Zij vragen in dit verband of het hier gaat om ambtshalve toevoegingen of dat een inkomenstoets wordt aangelegd. De verdachte die rechtens van zijn vrijheid wordt beroofd op grond van een bevel tot inverzekeringstelling of voorlopige hechtenis krijgt ambts-

halve een raadsman toegevoegd; voor een ruimere categorie van minderjarige verdachten vindt ambtshalve toevoeging plaats op de voet van artikel 489. Slachtoffers van een gewelds- of zedenmisdrijf met ernstig letsel als gevolg, die de schade willen verhalen op de dader, kunnen beroep doen op gratis rechtsbijstand. Daarnaast geldt dat ook slachtoffers van andere delicten voor informatie over de strafrechtelijke procedure of een uitleg van de rechten van slachtoffers zonder kosten een beroep kunnen doen op medewerkers van het juridisch loket of Slachtofferhulp Nederland. Voor ondersteuning bij de voeging in het strafproces, het opstellen van een schriftelijke slachtofferverklaring en het uitoefenen van het spreekrecht kan het slachtoffer gebruik maken van de gratis diensten van Slachtofferhulp Nederland. Het is daarom op zich niet nodig voor slachtoffers om in die situaties over een eigen advocaat te beschikken. Bezien wordt of voor de nabestaanden van deze slachtoffers in een volgende aanpassing van de wet op de rechtsbijstand een soortgelijke voorziening kan worden getroffen. Voor ouders van een minderjarige verdachte die aansprakelijk worden gesteld voor de schade die is toegebracht door hun kind, gelden de bestaande regels voor de gefinancierde rechtsbijstand: dat betekent dat een inkomenstoets wordt aangelegd. De vraag van deze leden of in mijn begroting rekening is gehouden met een mogelijke toename als gevolg van de met het onderhavige wetsvoorstel geïntroduceerde extra rechten, beantwoord ik bevestigend. Bij het opstellen van deze ramingen kon nog geen rekening worden gehouden met nieuwe verplichtingen die uit het opnemen van de geamendeerde bepalingen zullen voortvloeien. Deze ramingen staan voorts los van de aangekondigde bezuinigingen op de uitvoering van de Wet op de rechtsbijstand. Bij gelegenheid van de opstelling van mijn begroting voor volgend jaar zal ik u over de verdere uitvoering van deze laatste afspraak uit het Coalitieakkoord nader informeren.

Ik hoop dat ik de vragen van uw Commissie met het bovenstaande toereikend heb beantwoord en dat de gemaakte opmerkingen van een adequate reactie zijn voorzien.

De minister van Justitie,
E. M. H. Hirsch Ballin